

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง มารับบริการสุขภาพแผนกผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสตูล จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย โรงพยาบาลสตูล โรงพยาบาลละงู โรงพยาบาลท่าแพ โรงพยาบาลควนโดน โรงพยาบาลทุ่งหว้า และโรงพยาบาลควนกาหลง มีจำนวนทั้งสิ้น 23,485 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูล, 2547)

กลุ่มตัวอย่าง

1. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการประมาณจากจำนวนประชากร จำนวนประชากร 23,485 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 1 ของจำนวนประชากร (เพชรน้อย, 2539) ได้กลุ่มตัวอย่าง 235 ราย
2. จากจำนวนตัวอย่างที่ได้ 235 ราย นำมาสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงพยาบาลโดยคำนวณตามสัดส่วนประชากร (proportional to size) (ยูวดี และคณะ, 2543) ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละโรงพยาบาล} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละโรงพยาบาล}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตาราง 1

กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรในแต่ละโรงพยาบาล ($N = 235$)

โรงพยาบาล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ (ราย)
โรงพยาบาลสตูล	9,510	95
โรงพยาบาลตะลุง	4,400	44
โรงพยาบาลควนกาหลง	3,059	31
โรงพยาบาลท่าแพ	2,291	23
โรงพยาบาลทุ่งหว้า	2,257	22
โรงพยาบาลควนโดน	1,968	20
รวม	23,485	235

3. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 อายุ 18 ปีขึ้นไป

3.2 มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง

3.3 มีประสบการณ์ในการนำวิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกมาใช้

3.4 สามารถสื่อสารกับผู้วิจัยได้ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ จำนวน 11 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ของครอบครัว สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล ประวัติการเจ็บป่วย การรักษาแผนปัจจุบันที่ได้รับ ประสบการณ์การใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยและครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเรื้อรังของผู้ป่วยผู้ใหญ่ ทั้งทางร่างกาย จิตสังคมและจิตวิญญาณ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างจากการทบทวนเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถามโดยพิจารณาถึงปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากเอกสาร บทความ หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพเรื้อรังและภูมิปัญญาตะวันออกรวมทั้งปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถาม

3. ร่างแบบสอบถามโดยให้ข้อคำถามอยู่ในขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดและทำการตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

4. ทำการตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามเกี่ยวกับความถูกต้องชัดเจนของภาษาในแต่ละข้อคำถาม

5. ทำการทดสอบและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

แบบสอบถามในส่วนที่ 2 ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเรื้อรัง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับอาการทางด้านร่างกาย 17 ข้อ ด้านจิตสังคม 5 ข้อและด้านจิตวิญญาณ 3 ข้อ รวมถึงปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่กลุ่มตัวอย่างมีการระบุนอกจากที่ระบุในแบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามการรับรู้ปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่กลุ่มตัวอย่างมี โดยกำหนดให้คำตอบ ไม่มี = 0 คะแนน และคำตอบ มี = 1 คะแนน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับวิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้จัดการปัญหาสุขภาพเรื้อรังในตอนที่ 1 โดยให้ระบุได้ 3 วิธีที่ใช้บ่อยที่สุด หากนำวิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกวิธีอื่นนอกเหนือที่ระบุให้มาใช้ ให้ระบุวิธีที่ใช้ในช่อง อื่นๆ หากไม่ได้ใช้ ให้ระบุในช่องไม่ได้ใช้ และให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผลโดยระบุระดับความพึงพอใจในการนำวิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกมาใช้ ลักษณะคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 3 ระดับ (ยูวดี และคณะ, 2543) คือ

1	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
2	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
3	หมายถึง	พึงพอใจมาก

ในการแปลผลความพึงพอใจระหว่าง 1 - 3 คะแนน นำมาแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้สถิติคำนวณหาอันตรายภาคชั้น (ชูศรี, 2546)

คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

จำนวนช่วง

กำหนดช่วงดังนี้

1.00 - 1.66	คะแนน	หมายถึง	ผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังพึงพอใจน้อย
การใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออก
1.67 - 2.33	คะแนน	หมายถึง	ผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังพึงพอใจ
ปานกลางในการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออก
2.34 - 3.00	คะแนน	หมายถึง	ผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังพึงพอใจมาก
ในการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต่อเนื่องการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง แนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิดที่สร้างขึ้นเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง เหตุผลของการเลือกใช้เพราะเหตุใด ปัจจุบันยังใช้อยู่หรือไม่ หากเลิกใช้ไปแล้ว เพราะเหตุใด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงของเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง ไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ความชัดเจนของข้อคำถามและภาษาที่ใช้ โดยขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านโรคเรื้อรัง อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาตะวันออก และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

2. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเรื้อรัง วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกที่นำมาใช้และระดับความพึงพอใจในการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่ได้ปรับปรุงตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว หาความเที่ยงโดยวิธี ทดสอบซ้ำ (test - retest method) (ทักษิณีย์, 2539) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติเช่น

เดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 ราย และทดสอบซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมในระยะเวลาห่างกัน 3 วัน นำคะแนนที่ได้จากการวัดทั้ง 2 ครั้ง มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแคปปีอา (Cohen's kappa coefficient) (Altman, 1991 cited by จิรุตน์, 2541) ได้ค่าความสอดคล้องของค่าคะแนนในการวัดซ้ำ (Percent of Agreement) เท่ากับ 0.80 - 1.00

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นเตรียมการ

หลังจากโครงร่างวิจัยผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสตูล ทั้ง 6 แห่ง เพื่อชี้แจงรายละเอียดและขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาล ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าแผนกผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือในการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้และขอความร่วมมือจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก ชี้แจงวัตถุประสงค์และสอบถามความสมัครใจจากผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยยินดีเข้าร่วมการวิจัย พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยในหรือผู้ป่วยนอกจะเป็นผู้แนะนำผู้ป่วยให้รู้จักผู้วิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยเข้าไปแนะนำตัว พูดคุย สร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยและเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ประมาณ 30-50 นาที/คน ตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วนของข้อมูลและสอบถามเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลยังขาดอยู่ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ รวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ และการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากโครงร่างวิจัยผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์แล้ว ผู้วิจัยได้เตรียมการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. หลังจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก ได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และสอบถามความสมัครใจจากผู้ป่วย รวมทั้งแนะนำผู้วิจัยกับผู้ป่วยแล้วและเมื่อผู้ป่วยยินดีเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งรายละเอียดของโครงการวิจัยโดยสังเขปและชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง (ภาคผนวก ก)
2. แจ้งให้ผู้ป่วยทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย โดยการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ป่วยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากผู้ป่วยไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลก็สามารถปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูลในขณะเก็บข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติมและทบทวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำมาประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์โดยใช้สถิติต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเรื้อรัง การนำวิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกมาใช้ของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังวิเคราะห์รายชื่อโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลความพึงพอใจ
4. ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับความต่อเนื่องของการใช้วิธีการทางภูมิปัญญาตะวันออกของผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อไป